

Aleg. 387

Sprawozdanie

komisji bankowej o wniosku posła Skalkowskiego w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego Banku krajowego.

Wysoki Sejmie!

Sprawa powyższym wnioskiem objęta była już dokładnie rozważaną w komisji bankowej przy rozpatrywaniu przedłożeń Wydziału krajowego o działalności Banku w latach 1905. i 1906.

Komisya w sprawozdaniu swoim z 20. b. m. L. 2.588 o zamknięciach rachunków Banku krajowego za wymienione dwa lata zwróciła uwagę Wys. Sejmu na niedostateczność własnego kapitału Banku wobec szerokiego zakresu działania tegoż, podjętego z woli Sejmu, i stwierdziła, że już teraz Bank zadaniom swoim podołać nie może, dla braku dostatecznej podstawy operacyjnej.

Podstawą taką może być tylko odpowiedni rozmiarom działalności Banku kapitał własny, którego ani napływające choćby najobficiej kapitały obce, ani choćby najszerszy kredyt w innych instytucjach, nie zastąpią.

Zakładając przed 25 laty Bank krajowy, przeznaczył Sejm na własny kapitał tej instytucji sumę 1 milion złotych wal. austr., co na rozpoczęcie czynności było zupełnie wystarczające.

Lecz rozwój Banku przez ubiegły szereg lat, który doprowadził do dzisiejszych rozmiarów jego działalności, wymaga stanowczo, zdaniem komisji, aby ów kapitał własny, dotychczas tylko podwojony, gdyż wynoszący teraz 4,400.000 K, został odpowiednio powiększony, co dokonaniem być może bez żadnego obciążenia skarbu krajowego, gdyż raty od pożyczki krajowej na ten cel zaciągniętej sam Bank z dochodów swoich opłacać będzie.

Według bilansu za rok 1906 stan interesów Banku, w czterech głównych działach tegoż, tak się przedstawia:

I. Oddział hipoteczny :

pożyczki udzielone w listach zastawnych:	119.200.255 K
dochód z tego działu.	342.018 „

II. Oddział komunalny ;

pożyczki udzielone w obligacjach komunalnych:	21,654.625 K
dochód z tego działu.	103.666 „

III. Oddział kolejowy :

pożyczki udzielone w obligacjach kolejowych:	23,659.978 K
dochód z tego działu.	27.241 „

IV. Oddział bankowy :

pożyczki gotówkowe	4,891.028 K
weksle	30,785.520 „
kredyta pokryte efektami	2,473.952 „
dłużnicy w rachunku bieżącym	14,151.030 „
dochód z tego działu	1,235.980 „

Pomijamy mniejsze pozycje poszczególnych oddziałów bankowych, zamierzając skreślić tylko najogólniejszy obraz obecnego stanu Banku krajowego.

Otóż w oddziałach opartych na emisjach, t. j. hipotecznym, komunalnym i kolejowym kaźdoczesny stan pożyczek równy jest stanowi będących w obiegu listów zastawnych, względnie obligacyi komunalnych i obligacyi kolejowych.

Oddziały te posiadając rezerwowe fundusze własne, w myśl statutowych przepisów, razem wynoszące blisko 2,700,000 K, nawet przy dalszym rozwoju ich czynności i dalszych z tem połączonych emisjach nie będą nabawiać troską za rząd Banku. Instytucje emisyjne bowiem pobierając raty amortyzacyjne od dłużników z góry, a wypłacając kupony posiadaczom listów i obligacyi z dołu, mogą nawet przy stosunkowo szczupłych rezerwach całkiem prawidłowo funkcjonować.

Inaczej w oddziale bankowym. Tu kapitały w okrocie będące mogą być w krótkim czasie wycofane, a niepodobieństwem jest kredyty z tych kapitałów udzielone w krótkim czasie zrealizować, bez narażenia klientów Banku na fatalne następstwa.

Bank krajowy miał z końcem roku 1906 kapitałów obcych przeszło 45 milionów koron, z czego połowa przypada na asygnaty, czeki i książeczki wkładkowe, zaś druga połowa na lokacje w rachunku bieżącym.

Są to pieniądze lokowane na krótkie terminy, a podlegają wpływowi wynikającym ze zmian sytuacji między-narodowego targu pieniężnego. Zarząd Banku musi być zawsze przygotowany na duże wypłaty takich lokacji, a to bez nadmiernej presyi na dłużników swoich, bez doraźnego ograniczenia udzielonych kredytów, gdyż wywołałoby to konsekwencye zgubne dla ekonomicznego rozwoju kraju.

Otóż Bank krajowy, mając 30 milionów koron ulokowanych na wekslach, ma dostateczny materiał do reeskontu, bez którego w czasach normalnych zupełnie obejść się może. — Lecz w razie trudności pieniężnych reeskont jest nieraz konieczny, a w stosunkach z innymi instytucjami kredytowymi zależy bardzo wiele od tego, czy bank żądający kredytu w drodze reeskontu posiada odpowiedni kapitał własny.

Już ten wzgląd wystarczyłby na uzasadnienie potrzeby pomnożenia własnego kapitału bankowego. Są jednak inne pierwszorzędnej doniosłości powody, przemawiające za jak najrychlejszem uczynieniem zadość tej potrzebie.

Mianowicie tyle pożądana działalność Banku krajowego w kierunku uprzemysłowienia kraju nie da się skutecznie rozwinać, dopóki fundusz zakładowy Banku odpowiednio zwiększonym nie zostanie.

Kapitały bowiem inwestowane w przedsiębiorstwach przemysłowych, czy to jako udziały, czy jako pożyczki, nie mogą być wycofane; mianowicie kapitał udziałowy mógłby tylko przez likwidację przedsiębiorstwa być odebrany, a pożyczka gotówkowa przez Bank udzielona jest zwykle daną na długoletnią spłatę.

Przy szczupłym funduszu własnym nie mógł Bank krajowy uczestniczyć w przedsiębiorstwach przemysłowych inaczej, jak tylko w bardzo skromnej mierze. Udziały bankowe w przedsiębiorstwach handlowych i przemysłowych według ostatniego bilansu nie dochodzą nawet $\frac{3}{4}$ miliona koron (730.905 K). Ile przemysł korzystał z pożyczek gotówkowych inwestycyjnych, niedochodzących w ostatnim bi-

lansie 5 milionów koron, tego ów bilans nie wyjaśnia. Lecz gdyby i cała ta suma w przemyśle była angażowana, jest to, wobec rozległości kraju, bardzo niewiele.

Komisya bankowa zaznaczyła też z naciskiem w sprawozdaniu o Banku krajowym z 20. b. m., że dla braku odpowiednich zasobów własnych Bank zmuszonym był nieraz odmawiać finansowania interesów całkiem pewnych. Również stwierdziła komisya w temże sprawozdaniu z 20. b. m., że dlatego powstają u nas liczne filie banków obcych, tylko na zysk obliczonych, że Bank krajowy zadaniom swoim sprosztować nie jest w stanie.

Zbytecznem byłoby przypominać, że dalszy rozwój działalności Banku krajowego w usiłowaniach około uprzemysłowienia kraju jest niezmiernie pożądany, gdyż od tego zależy nasza przyszłość ekonomiczna. W dzisiejszych czasach, gdy cały świat uznaje wzrost przemysłu jako kardynalny warunek podniesienia ogólnego dobrobytu, a właśnie u nas zadanie to jest szczególnie trudne, ze względu na współzawodnictwo sąsiednich krajów, które nas oddawna wyprzedziły na tem polu, ograniczenie działalności Banku krajowego w tym kierunku byłoby hasłem do stagnacyi w pracy z takim mozołem rozpoczętej, z takimi ofiarami prowadzonej.

A do ograniczenia swej działalności na polu przemysłem byłby zmuszony zarząd Banku, gdyby nie otrzymał wydatnego powiększenia własnego kapitału.

Pozostawienie funduszu zakładowego Banku w dzisiejszym stanie byłoby tem więcej rażącym, ile że znajdujemy się właśnie w epoce powiększania własnych kapitałów, zarówno w bankach wiedeńskich, jak prowincjonalnych.

Według cyfr przytoczonych w specjalnej publikacyi statycznej Ministerstwa skarbu z r. 1906 — zwiększyły się kapitały akcyjnych banków austriackich w r. 1905 o sumę 64 milionów koron.

W daleko większych rozmiarach odbywa się ta ewolucya w cesarstwie niemieckiem.

Powołana właśnie publikacya ministryalna zawiera też cenne wskazówki o stosunku kapitałów obcych do kapitału własnego.

W porównawczej statystyce tej publikacyi widzimy, że wkładki przyjmowane na książeczki lub asygnaty kasowe co najwyżej do trzechkrotnej wysokości kapitału własnego dochodzić mogą.

Otóż w naszym Banku krajowym granica ta, ze względu na gwarancyę kraju, jest szerzej zakreślona, a wkładki Banku jeszcze tej granicy nie dosięgły, — lecz oczywiście jest, iż gdyby Bank chciał jeszcze dalej w tym kierunku się rozwijać — zwiększenie własnego kapitału byłoby nieodzownem.

Komisya bankowa uznała przeto jednomyślnie podwyższenie funduszu zakładowego Banku jako postulat konieczny normalnego dalszego rozwoju tej instytucyi.

Co do sumy, o którą rzeczony fundusz powiększony być ma, Komisya po dojrzałej rozwadze postanowiła, że należy podnieść kapitał własny Banku, wynoszący teraz 4,400 000 K — do 15,000,000 K, zatem powiększenie wynosiłoby 10,600,000 K.

Takie podwyższenie własnego majątku Banku Komisya uważa jako na razie wystarczające, mając na oku i to, że z końcem bieżącego roku fundusze rezerwowe razem wzięte, t. j. fundusz rezerwowy ogólny, i rezerwy specjalne poszczególnych oddziałów emisyjnych, t. j. hipotecznego, komunalnego i kolejowego, przekroczą już sumę 5 milionów koron.

W ten sposób, po zwiększeniu zakładowego kapitału do 15 milionów koron, wynosiłby majątek własny Banku, t. j. zakładowy kapitał i rezerwy, 20 milionów koron.

Komisya zastanawiała się dalej nad tem, jak mają być opłacane raty od pożyczki krajowej, zaciągnąć się mającej na wyposażenie Banku krajowego.

Otóż dochody Banku pozwalają, aby raty amortyzacyjne na oprocentowanie i umorzenie wspomnianej pożyczki krajowej, która wyniesie około 11 milionów, sam Bank opłacał.

Zasilenie przeto funduszu zakładowego Banku odbędzie się bez żadnych ofiar ze strony kraju.

Pozostaje jeszcze do rozpatrzenia kwestya, kiedy należy przystąpić do emisji obligacyi krajowych na rzeczoną pożyczkę.

Że chwila obecna stosowną nie jest, to pewne. Wystarczy spojrzeć na kurs papierów lokacyjnych. Ale sytuacja może się zmienić; oto przed kilku dniami odezwał się na radzie Banku austro-węgierskiego głos poważny, twierdząc, że już teraz są wskazówki zapowiadające polepszenie sytuacji finansowej.

Dlatego Komisya mniema, że najwłaściwszem załatwieniem będzie upoważnienie Wydziału krajowego do zaciągnięcia pożyczki, bez oznaczenia terminu, w którym to dokonaniem być ma, a Wydział korzystać będzie z tego upoważnienia, kiedy stosowna chwila nadejdzie.

Komisya sądzi, że Sejm spełni swój obowiązek, wzmacniając podstawę działania Banku przez wydatne powiększenie kapitału zakładowego i zapewniając w ten sposób prawidłowy dalszy rozwój tej instytucyi, tak potrzebny dla ekonomicznego rozwoju kraju. A stanie się to, według wniosku Komisyi, bez żadnego obciążenia budżetu krajowego.

Komisya bankowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Sejm postanawia powiększyć zakładowy kapitał Banku krajowego do wysokości 15,000,000 koron i upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia odpowiedniej pożyczki krajowej w obligacyach.

II. Raty amortyzacyjne tej pożyczki opłacane będą z dochodów Banku krajowego.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu poczynić imieniem kraju odpowiednie kroki celem uzyskania dla tej pożyczki przywilejów, przysługujących papierom pupilarnym.

IV. Sejm uchwala następujące zmiany statutu Banku krajowego:

1. §. 1. al. 2. w dzisiejszem brzmieniu znosi się, a opiewać będzie:

„Na założenie tej instytucyi przeznaczył Sejm krajowy uchwałą powyższą fundusz w wysokości 1 miliona zł. w. a. (2 miliony koron). Fundusz ten wzrósł do końca r. 1906 nadwyżkami dochodów banku do wysokości czterech milionów czterystu tysięcy koron. Uchwałą z dnia przeznaczył Sejm krajowy fundusz dalszych dziesięć milionów sześćset tysięcy koron, skutkiem czego kapitał zakładowy Banku wynosić będzie piętnaście milionów koron“.

2. do §. 101. a) dodać jako dalszą część tej alinei: „a gdy zakładowy majątek Banku po myśli brzmienia §. 1. al. 2. statutu podwyższony został do wyso-

kości piętnastu milionów koron, te 40% nadwyżki dochodów Banku użytych będzie na pomnożenie kapitału zakładowego majątku Banku, tylko w wypadku przewidzianym w §. 102“.

3. §. 102. zmienia się, jak następuje:

„Część nadwyżki corocznych przychodów Banku, o ile nie będzie potrzebna na utrzymanie kapitału zakładowego Banku w wysokości piętnastu milionów koron, oddawaną będzie“ i t. d. bez zmiany.

Przewodniczący :

Wł. Kraiński.

Sprawozdawca :

Skalkowski.

